

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

መንበረፀሐይ ታደሰ

ሒሩት መለሠ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- የቀድሞ ወረዳ 07 ቀበሌ 32 አስተዳደር ጽ/ቤት - ነ/ፈጅ ደረጃ ይታገሱ - ቀረቡ።

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ጆሮ ዋቅጅራ - ቀረቡ።

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ጉዳዩ ዳኝነት በድጋሚ እንዲታይ የሚቀርብ አቤቱታ መሠረት ያደረገ ነው። ክርክሩ የተጀመረው የአሁኑ አመልካች በተጠሪ በተመሰረተበት የቤት ይለቀቅልኝ ክርክር የአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት መጋቢት 18 ቀን 1994 ዓ.ም. በዋለው ችሎት ቁጥራቸው 508 እና 509 የሆኑት ቤቶች ለአሁኑ ተጠሪ እንዲመለሱላቸው ውሳኔ ከሰጠ በኋላ ጥር 13 ቀን 1995 ዓ.ም. በተፃፈ አቤቱታ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 6 መሠረት ዳኝነት በድጋሚ እንዲታይለት ምክንያቱን ገልጾ ፍርዱን በድጋሚ እንዲያየውና እንዲለውጠው የመጀመሪያውን ፍርድ ለሰጠው ለዚሁ ፍርድ ቤት አቤቱታውን አቅርቦ ፍርድ ቤቱም ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ በመጀመሪያው ፍርድ ቤት ይግባኝ ከተባለ በኋላ ዳኝነት በድጋሚ እንዲታይ አቤቱታ ሊቀርብ እንደማይችል፣ እንዲሁም አቤቱታው በቀረበበት ጉዳይ የመጀመሪያው ፍርድ የተሰጠበት አግባብ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 6 ሥር የተመለከቱትን ነገሮች ባሉበት ስለመሆኑ በድጋሚ የቀረበው አቤቱታ እንደሚያሳይ ገልጾ ዳኝነቱ በድጋሚ ሊታይ አይገባም በማለት የአመልካችን አቤቱታ ውድቅ አድርጓል። በዚህ ብይን አመልካች ባለመስማማት ይግባኙን ለከተማው ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት አቅርቦ ይህ ፍርድ ቤት በበኩሉ ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 6 መሠረት አቤቱታ ቀርቦ ከታየ በኋላ ብይኑ ይግባኝ የሌለው በመሆኑ በይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የማይታይበት አግባብ የለም በማለት ዋናውን ጉዳይ ሳይመለከተው መዝገቡን ዘግቶታል። ከዚህም በኋላ አመልካች አቤቱታውን ለከተማው ሰበር ሰሚ ችሎት አቅርቦ በይግባኝ ሰሚው ችሎት የተሰጠው ትዕዛዝ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የለበትም በሚል ውድቅ ሆኖበታል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ ለማስቀየር ነው።

የአመልካች ነገረ ፈጅ ጥር 15 ቀን 2001 ዓ.ም. በፃፉት አራት ገጽ የሰበር አቤቱታ በበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ላይ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚሉበትን ምክንያቶች ዘርዝረው አቅርበዋል። ይዘቱም ባጭሩ፡- ተጠሪ ለክርክሩ ምክንያት የሆኑትን ቤቶች በፍርድ ባለመብት የሆኑበት የባለቤትነት ደብተር ሐሰተኛ መሆኑ ተረጋግጦ በሚመለከተው የአስተዳደር አካል የተሠረዘ ስለመሆኑ በመግለጽ ዳኝነት እንደገና እንዲታይ ለሥር ፍርድ ቤት አቤቱታ ቀርቦለት ሳይቀበለው መቅረቱ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ስለሆነ ታርሞ ለረጅም ጊዜያት በመንግሥት ቁጥጥር ሥር የነበሩት ቤቶች ላይ ተጠሪ መብት የላቸውም ተብሎ ሊወሰን ይገባል ሲሉ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው። የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮም አመልካች ዳኝነት እንደገና እንዲታይለት ያቀረበው ጥያቄ በጉዳዩ ላይ ይግባኝ ስለተጠየቀበትና የቀረበው አዲስ ማስረጃ ተገቢ ባልሆነ መንገድ ስለመገኘቱ አልተረጋገጠም በሚሉት ምክንያቶች ውድቅ የመደረጉ ሁኔታ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 6 ድንጋጌን በትክክል በመተርጎም መሆን ያለመሆኑን ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ ተደርጎ ተጠሪ ጥቅምት 19 ቀን 2002 ዓ.ም. በፃፉት ሦስት ገጽ ማመልከቻ መልሳቸውን ሰጥተዋል። የአመልካች ነገረ ፈጅ በበኩላቸው ታህሣሥ 27 ቀን 2002 ዓ.ም. በፃፉት ሦስት ገጽ ማመልከቻ የመልስ መልሳቸውን አድርገዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም የችሎቱን ምላሽ የሚፈልገው አቤይ ነጥብ ለሰበር አቤቱታ መነሻ ከሆነው የመጨረሻ ውሳኔ ላይ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል ለማለት ይቻላልን የሚለው ነጥብ ሆኖ አግኝቶታል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካች ዳኝነት በድጋሚ እንዲታይለት አቤቱታ አቅርቦ የሥር ፍርድ ቤት ዳግመኛ ዳኝነት እንዲታይ የቀረበውን አቤቱታ ከመቀበሉ በፊት የአቤቱታው ግልባጭ ለተጠሪ በመላክ አቤቱታው ሊሰማ የማይችልበትን መከራከሪያ እንዲያቀርቡ ትዕዛዝ ሰጥቶ ክርክሩን መስማቱን፣ ክርክሩን ከሰማ በኋላ የአመልካችን አቤቱታ በጉዳዩ ላይ ይግባኝ የተባለበት በመሆኑ ዳኝነት በድጋሚ እንዲታይ የተጠየቀበት ሰነድም በሐሰተኛ መንገድ የተገኘ ስለመሆኑ አልተረጋገጠም በማለት ዳኝነቱን በድጋሚ ሊታይ አይገባውም ሲል ብይን መስጠቱን፣ በዚህ ብይን አመልካች ቅር በመሰኘት ይግባኝን ለይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት አቅርቦም ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በኋላ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤቱ በጉዳዩ ላይ ይግባኝ የሚባልበት አይደለም በሚል ምክንያት የአመልካችን ዋናውን ክርክር ሳይመለከተው መገዘቡን ከዘጋው በኋላ አመልካች በዚህ የይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ውሳኔ ላይ ቅር በመሰኘት የሰበር አቤቱታውን ለከተማው ሰበር ሰሚ ችሎት አቅርቦ ተቀባይነት ማጣቱን ነው። ከዚህ በግልጽ መረዳት የሚቻለው ለዚህ ችሎት ለቀረበው የሰበር አቤቱታ መሠረት የሆነው ውሳኔ በጉዳዩ ላይ ይግባኝ ሊባል የሚችልበት አይደለም የተባለበትን ውሳኔ ነው። ከዚህ አንጻር ይህ ችሎት ማየትና ተገቢውን ውሳኔ መስጠት ያለበት በዚህ የከተማው ሰበር ሰሚ ችሎት በፀናው፣ በጉዳዩ ላይ የሰጠው ብይን ይግባኝ የለበትም ተብሎ በተሰጠው ውሳኔ ላይ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟልን የሚለውን መሠረት በማድረግ ስለመሆኑ ተገንዝቦናል።

የአመልካች ነገረ ፈጅ በጉዳዩ ላይ ይግባኝ የሚባልበት አይደለም የሚለውን የበታች ፍርድ ቤቶችን ውሳኔም ሆነ በዚህ ረገድ የቀረበውን የተጠሪን ክርክር ተገቢ አይደለም በማለት የሚከራከሩት የሥር ፍርድ ቤት ወደ ዋናው ጉዳይ ገብቶ ሲያከራክር ቆይቷል በሚል ነው። ይሁን እንጂ የሥር ፍ/ቤት የውሳኔ ግልባጭ የሚያሳየው ፍርድ ቤቱ በአመልካች በኩል ዳኝነት በድጋሚ እንዲታይ አቤቱታ ሲቀርብ ተጠሪን በመጥራት ማከራከሩ አቤቱታው ሊሰማ የማይችልበትን መከራከሪያ እንዲያቀርቡ እድል ለመስጠት ስለመሆኑ ሲሆን ተጠሪ በፍርድ ቤቱ ትዕዛዝ መሠረት ዳኝነቱ በድጋሚ ሊታይ የማይችልበትን ምክንያት አቅርበው ተከራክረዋል። ይህም በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 6/3/ ሥር የተመለከተው የሥነ-ሥርዓት አካሄድ ሲሆን ተገቢነት ያለውም ነው። የሥር ፍርድ ቤቱ መሠረት አቤቱታውን ካስተናገደ በኋላ ግን አመልካች ዳኝነቱ እንደገና እንዲታይ ያቀረበውን አቤቱታና ተጠሪ ዳኝነቱ በድጋሚ ሊታይ አይገባውም በማለት ያቀረቡትን መከራከሪያ መሠረት በማድረግ ዳኝነቱ በድጋሚ ሊታይ አይገባውም በማለት ብይን ሰጥቶታል። ይህ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ በግልጽ የሚያሳየው ፍርድ ቤት ዳኝነቱ እንደገና ሊታይ ይገባል በማለት ብይን ከሰጠ በኋላ በዋናው ጉዳይ ግራ ቀኙን አከራክሮ የቀድሞውን ውሳኔ ያፀናው ስለመሆኑ አይደለም። በመሆኑም የአመልካች ነገረ ፈጅ የሥር ፍርድ ቤት በዋናው ጉዳይ ገብቶ ከአከራከረ በኋላ ውሳኔ ሠጥቶ እያለ በጉዳዩ ላይ ይግባኝ የሚባልበት አይደለም በሚል የከተማው ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ሆነ የሰበር ችሎት ውሳኔ መስጠታቸው ያላግባብ ነው በማለት ያቀረቡት ክርክር የክርክሩን ሂደት ባግባቡ ያገናዘበ ባለመሆኑ የምንቀበለው ሆኖ አልተገኘም። ቀጠሎ መታየት ያለበት ጉዳይ ይግባኝ የሚባልበት አይደለም የመባሉን አግባብነት ነው። አንድ ጉዳይ በድጋሚ ዳኝነት ሲቀርብ ዳኝነቱ በድጋሚ ሊታይ አይገባውም ወይም ይገባል ሲል ፍርድ ቤቱ ውሳኔ ሲሰጥ ይግባኝ ለማቅረብ የማይቻል ስለመሆኑ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 6/3/ እና /4/ ድንጋጌዎች ይዘት እና መንፈስ በግልጽ ያሳያሉ። በዚህም መሠረት ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤትም ሆነ የሰበር ችሎቱ ውሳኔ ሲታይ ሕጋዊ ነው። የአመልካች ነገረ ፈጅ አቤቱታ ሊያቀርቡ ይገባ የነበረው ሥርዓቱን ጠብቀው ለሰበር ሰሚ ችሎት እንጂ ለይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት አይደለም። የዚህ ችሎት ኃላፊነትና ተግባር ደግሞ በበታች ፍርድ ቤት በተሰጠው የመጨረሻ ውሳኔ ላይ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ሲፈፀም ማረም ስለመሆኑ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ-መንግሥት አንቀጽ 80/3/ሀ/ እንዲሁም አዋጅ ቁጥር 25/1988 አንቀጽ 10 እና 22 ድንጋጌዎች ያሳያሉ። በመሆኑም የአዲስ ከተማ አስተዳደር ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤትና የሰበር ችሎቱ የሥር ፍርድ ቤት በሰጠው ብይን ላይ ይግባኝ የሚባልበት አይደለም በማለት የተሰጠው የመጨረሻ ውሳኔ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 6/3/ እና /4/ ድንጋጌዎችን መሠረት ያደረገ በመሆኑ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ለማለት አልተቻለም። በዚህ ምክንያት የአመልካች ነገረ ፈጅ በዋናው ጉዳይ ላይ ያቀረቡትን ክርክር ለመመርመር የሚያስችል ሥነ-ሥርዓት ባለመኖሩ አልፈነዋል። በዚህም መሠረት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በአዲስ አበባ ከተማ ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 04111 ሚያዝያ 28 ቀን 2000 ዓ.ም. ተሰጥቶ በከተማው ሰበር ችሎት በመ/ቁ. 07548 ጥቅምት 28 ቀን 2001 ዓ.ም. መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የለበትም ተብሎ በትዕዛዝ የፀናው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348/1/ መሠረት ፀንቷል።
2. የሥር ፍርድ ቤት ዳኝነቱ እንደገና ሊታይ አይገባውም በማለት በሰጠው ብይን ላይ ይግባኝ የለውም ተብሎ መወሰኑ ባግባቡ ነው ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሣራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
4. መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።